

Asia: VN/23407/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus aikoo lakkauttaa aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan. Näistä etuuksista luovutaan 1.8.2024 alkaen. Hallitusohjelman laatimisen jälkeen on tehty päätös myös ammattitutkintostipendin lakkauttamisesta.

Esityksen tavoitteena on julkisten menojen säästyminen ja työllisyyden lisääntyminen. Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen arvioidaan vähentävän julkisia menoja 175 miljoonalla eurolla vuodessa ja lisäävän työllisyyttä 10 000 työllisellä vuodessa.

Aikuiskoulutustuki

Vuonna 2022 aikuiskoulutustukea maksettiin 30 124 henkilölle yhteensä 177,9 miljoonaa euroa. Tuen saajista naisia oli 76 prosenttia ja miehiä 24 prosenttia. Tuen saajista 26 prosenttia opiskeli ammatillisissa oppilaitoksissa ja 42 prosentilla lähtökoulutustaso oli toisen asteen koulutus. Lähes 30 prosentilla kaikista tuen saajista korkein aiempi tutkinto oli ammatillinen peruskoulutus.

Korkeakoulutetuilla ja toisen asteen koulutustaustaisilla sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala oli suosituin aikuiskoulutustuella toteutettava opiskeluala. Vuonna 2021 yleisimmistä ammatillisista perustutkinnoista viisi prosenttia suoritettiin aikuiskoulutustuella.

Aikuiskoulutustuen kohdentumisessa on haasteita. Aikuiskoulutusten käyttäjäprofiili painottuu tiettyihin ryhmiin. Naiset käyttävät tukea miehiä selvästi enemmän.

Aikuiskoulutustuen käyttäjissä yliedustettuina ovat sosiaali- ja terveysaloilla jo työskentelevät, ja aliedustettuina teollisuudessa työskentelevät työlliset.

Aikuiskoulutustuki on muodostunut merkittäväksi osaksi erityisesti julkisen sektorin jatko- ja täydennyskoulutuksen urapolkuja.

Tutkimusten perusteella aikuiskoulutuksen hyödyt ovat pääsääntöisesti sitä suurempia, mitä matalampi henkilön lähtökoulutus on. Aikuiskoulutustuen saajat ovat kuitenkin keskimäärin muita aikuisia tai työllisiä korkeammin koulutettuja.

Tutkimusten ja tilastojen perusteella aikuiskoulutustuella ei ole ollut merkittävää vaikutuksia uusien opintojen aloittamiseen verrattuna muilla tavoilla tai etuuksilla aloitettaviin opintoihin.

AMKEN kanta

Tutkimusten ja tilastojen perusteella aikuiskoulutustuen käyttöön liittyy monia haasteita. Tuen kohtaanto ja vaikuttavuus ei ole riittävää. Yksilötasolla aikuiskoulutustuella tai muulla sen kaltaisella tuella on kuitenkin usein vaikutusta esimerkiksi osaamiseen ylläpitoon tai uudistamiseen sekä työuran pituuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.9.2023 työryhmän selvittämään keinoja edistää työuran aikaista jatkuvaa oppimista. Työryhmän toimeksianto kestää 31.3.2024 asti.

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta ei tulisi päättää ennen kuin STM:n asettama työryhmä on tehnyt esityksensä. Työväestön jatkuvaa oppimisen kannusteista ja tuista tulee olla selkeät linjaukset ennen aikuiskoulutustuen lakkauttamista.

Tulisi myös edelleen vakavasti pohtia miten nykyistä aikuiskoulutustukea voitaisiin kehittää sen vaikuttavuuden lisäämiseksi. AMKEN mielestä aikuiskoulutustuen käyttöä voitaisiin ohjata esim. aliedustettuihin ryhmiin tai työvoimapula-alojen koulutukseen. Myös yksilökohtaista tarveharkintaa voitaisiin lisätä. Tällaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi, jos henkilö joutuu opiskelemaan uuden ammatin terveydellisistä syistä. Lisäksi aikuiskoulutustukeen oikeuttavaa tukiaikaa voitaisiin lyhentää.

Ammattitutkintostipendi

Ammattitutkintostipendiin on oikeus henkilöllä, joka on suorittanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaisen ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon. Stipendin myöntämisen edellytyksenä on viiden vuoden työhistoria. Stipendin suuruus on tällä hetkellä 414 euroa.

Ammattitutkintostipendillä pyritään kannustamaan tutkintojen suorittamiseen. Tutkimuksissa ei ole löytynyt tilastollisesti merkitseviä vaikutuksia tutkintojen suorittamisen ja ammattitutkintostipendin saamisen välillä.

AMKEN kanta

Ammattitutkintostipendillä saattaa olla osalle stipendiin oikeutetuista opiskelijoista kannustinvaikutusta tutkinnon loppuun saattamiseksi. Toisaalta tutkinnon ja opintojen suorittamisen keskeisimmät kannusteet tulisi tulla esimerkiksi osaamiseen lisääntymisestä, kyvykkyyden kokemuksen lisääntymisestä sekä mahdollisen henkisen ja taloudellisen hyvinvoinnin lisääntymisestä.

Yksi jatkuvan oppimisen keskeisistä tavoitteista on siirtyä tutkintokeskeisyydestä yksilön tarvitseman osaamiseen korostamiseen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tutkinnon osien suorittamista useista tutkinnoista. Ammattitutkintostipendi on tähän tavoitteeseen nähden ristiriitainen kannuste.

AMKEN kannattaa nykymuotoisesta ammattitutkintostipendistä luopumista. Stipendin sijalle voitaisiin kehittää muita opintoja tukevia kannusteita.

Vuorotteluvapaa

AMKElla ei ole kantaa vuorotteluvapaaajärjestelmän lakkauttamiseen.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu

toimitusjohtaja

Lamppu Veli-Matti
Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry